

Nr. 277 | marts 2011

Udgiver:
Teknologirådet
Toldbodgade 12
DK-1253 København K
Tel: 3332 0503
rtt@tekno.dk

Abonnement:
Gratis tilmelding pr.
email: rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve
findes på
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

Nedtælling til e-valg

Der er ingen vej udenom e-valg, men det skal indføres langsomt med tid til eksperimenter

Vi skal fastholde danskernes store tillid til valg- > systemet

Vi skal gøre os egne erfaringer med e-valg i Dan- > mark

Første skridt: Forsøg i mindst tre kommuner i > 2013

Hvis et e-valgsystem svigter, kan det få negative konsekvenser i form af svigtende tillid til valgsystemet og dermed til hele det politiske system og demokratiet.

Hollænderne indførte e-valg og opgav det igen, mens nordmændene i år tester en valgmodel, hvor borgerne stemmer via egen computer. Der findes ingen færdig opskrift på, hvordan man indfører e-valg på en effektiv og demokratisk set betryggende måde. Vi må derfor også i Danmark gøre vores egne erfaringer, vurderer Teknologirådets arbejdsgruppe.

Der bør gennemføres et forsøg ved næste kommunalvalg med en valgmodel med internetbaserede, mobile valgsteder i kombination med digital afstemning på de traditionelle valgsteder, anbefaler rådets arbejdsgruppe, som bl.a. forudser, at dette vil kunne øge valgdeltagelsen blandt immobile grupper og potentielle sofavælgere.

Dette nyhedsbrev tager afsæt i Teknologirådets projekt "E-valg – en udfordring for demokratiet?", som er gennemført sammen med en arbejdsgruppe. Konklusioner og anbefalinger offentliggøres samtidig med projektets to rapporter den 21. marts 2011.

Medlemmerne af Teknologirådets arbejdsgruppe om e-valg har vanskeligt ved at forestille sig, at vi i Danmark ikke stemmer digitalt inden for en overskuelig årrække, da det er naturligt, at valg udvikler sig i takt med det omgivende samfund, hvis funktioner jo i stigende grad digitaliseres. Udgangspunktet for Teknologirådets projekt "E-valg – en udfordring for demokratiet?" er derfor, at det er relevant at diskutere de mange udfordringer, som indførelse af e-valg indebærer – og på den måde lægge grundstenen til en digitalisering af valghandlingen i Danmark.

For ikke at gabe over alt for omfattende et problemkompleks beskæftiger projektet sig udelukkende med lovbestemte valg – dvs. valg til Folketinget, Europa-Parlamentet, kommunalbestyrelser, re-

gionsråd og folkeafstemninger. Fravalgt er valg til fx faglige organisationer og skolebestyrelser. Arbejdsgruppen har endvidere besluttet, at begrebet "digitalisering" her skal tolkes som digital støtte ved selve valghandlingen, da det netop er overgangen fra papirafstemning til digital afstemning, som i særlig grad åbner for nye, komplicerede problemstillinger om sikkerhed, forståelighed og tillid.

Tilliden til valget – og demokratiet

Der er stor politisk interesse for e-valg. Det så man senest i april 2010, hvor beslutningsforslag nr. 174 om indførelse af mulighed for digitale valg blev førstebehandlet. Ved den lejlighed anbefalede indenrigs- og sundhedsminister Bertel Haarder, at Folketinget afventer udfaldet af Teknologirådets e-

valgsprojekt, inden det tager yderligere stilling til forslaget.

Nu foreligger Teknologirådets rapporter om e-valg – og en af arbejdsgruppens hovedkonklusioner er, at det danske samfund skal gå forsigtigt og prøvende frem i forhold til at indføre digitale valg. Hovedbegrundelsen herfor er, at vi i dag har et valgssystem, som befolkningen har stor tillid til, og at vi ikke må sætte denne for demokratiet så værdifulde tillid over styr ved at fare frem med et valgssystem, der – som et tænkt eksempel – viser sig ikke at sikre vælgernes anonymitet.

De danske vælgeres store tillid til det politiske system som helhed, herunder til valgsystemet, skyldes først og fremmest, at Danmark har en lang historie uden store skandaler, svindel eller grove fejl i forbindelse med valg.

Indførelsen af e-valg vil fremkalde borgernes, mediernes og politikernes bevågenhed – og alle vil have fokus på, om det nye valgssystem nu også virker efter hensigten. Hvis e-valgssystemet skulle svigte, vil konsekvensen formentlig være en tilsvarende svigtende tillid og et massivt folkeligt pres for at vende tilbage til det papirbårne valgssystem. Som ansvarlig politiker kan man ikke leve med selv den mindste tvivl om, at valgssystemet ikke fungerer efter hensigten, og politikere vil være tvunget til at give efter for presset for at genvinde borgernes tillid til valget og demokratiet, vurderer arbejdsgruppen.

Men tilliden til valget er også baseret på de traditioner og ritualer, der for mange mennesker knytter sig til valghandlingen. Det kan fx være, at familie og venner følges ned på den lokale skole for at stemme, for siden at se stemmeoptællingen sammen på tv. Undersøgelser viser, at det særligt for de yngste vælgere er afgørende, at der er nogle sociale rammer omkring valget. Hvis man indfører internetbaseret valg, hvor man kan stemme hjemmefra eller via mobilen i et ukontrolleret miljø – såkaldt fjernvalg – vil det ændre nogle af forudsætningerne for det indgroede ritual. Samtidig indebærer det øget risiko for stemmepres og kompromittering af stemmehemmeligheden. Derfor fraråder arbejdsgruppen i dag en sådan fjernvalgsløsning.

Varierende erfaringer med e-valg

En lang række lande i og udenfor Europa har i løbet af de seneste femten år med varierende succes indført forskellige e-valgsløsninger. Forskningen på området viser, at der ikke samlet set tegner sig et klart billede af, hvordan e-valg kan indføres på en effektiv og demokratisk set fuldt betryggende måde.

I nogle lande har man valgt at gå tilbage til blyant og papir på grund af fejl, manglende sikkerhed og folkelig modstand. Der har været problemer med de elektroniske afstemningsteknologiers sikkerhed og troværdighed i lande som Belgien, Brasilien, Frankrig, Tyskland, Indien, Irland, Storbritannien og Holland. I Holland var store dele af landet gået over til e-valgsteknologi, da man op til parlamentsvalget

i 2006 opdagede, at stemmer, som blev afgivet ved hjælp af digitale e-valgsmaskiner, kunne spores med særligt teknologisk udstyr. Det medførte, at man i Amsterdam og flere andre kommuner gik tilbage til papirvalg, og at den hollandske regering året efter helt forbød brugen af e-valgsteknologi.

Et andet eksempel er det amerikanske præsidentvalg i 2000, hvor man i staten Florida havde problemer med den nye afstemningsteknologi. Konsekvensen var, at der angiveligt manglede en masse korrekt afgivne stemmer i et præsidentvalg, som til slut blev afgjort med en forskel på kun 500 stemmer. Episoden skabte en bølge af svigtende tillid til valgsystemet i USA og afstedkom et stort politisk pres for at få opdateret og sikret den tekniske side af systemerne. Efterfølgende investeringer i nye typer af elektroniske valgmaskiner i USA har dog ikke elimineret problemerne. I 2006 rapporterede valgmedarbejdere i Florida således om uregelmæssigheder ved registrering af stemmerne og om tekniske problemer med de anvendte stemmemaskiner med touch screen.

Estland åbnede som det første land i verden i 2007 for stemmeafgivelse via internettet i form af fjernvalg ved et nationalt valg. Det benyttede 5,4 % af vælgere sig af. De estiske vælgere havde stadig mulighed for at stemme på traditionel vis. I februar 2011 gennemførte Estland endnu et fjernvalg. Denne gang benyttede 25 % af vælgere denne mulighed. Der blev imidlertid konstateret snyd under dette valg – fx havde én enkelt person haft held til at stemme over 500 gange.

Arbejdsgruppen anbefalinger om e-valg:

1. De grundlæggende principper for digitale valg bør efterleves
2. E-valg skal have central styring og ansvarsplacering
3. Der skal nedsættes et uafhængigt organ med rådgivnings- og revisionsfunktion
4. De økonomiske konsekvenser af digitale valg bør afklares
5. Der bør skabes en valgmodel med mobile valgsteder med internetopkobling til forsøgsprojekt
6. Valget bør baseres på fleksible valglister og fleksible stemmesedler
7. Der bør gennemføres et forsøgsprojekt med digitale valg i mindst tre kommuner i 2013
8. Effekterne af forsøg med digitale valg skal evalueres systematisk
9. Tag borgerne med på råd

Norge har i hvert fald indtil videre haft positive erfaringer med e-valg. I 2003 afviklede nordmændene et forsøg med fremmødevalg med elektronisk afstemning på valgstedet og i 2011 gennemfører man et forsøg med fjernvalg, hvor vælgere i 11

Udgiver:

Teknologirådet
Toldbodgade 12
DK-1253 København K
Tel: 3332 0503
rtt@tekno.dk

Abonnement:

Gratis tilmelding pr.
email: rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve
findes på
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

kommuner kan stemme via internettet ved brug af egen computer – dvs. i et ukontrolleret miljø. Vælgerne i de 11 kommuner har dog fortsat mulighed for at møde op på valgstedet og benytte en papirstemmeseddel.

Forsøg med e-valg i tre kommuner

På baggrund af varierende erfaringer med e-valg i udlandet – og fordi traditioner og ritualer omkring valg er relativt forskellige fra land til land – er det arbejdsgruppens opfattelse, at vi gennem forsøg bør gøre os vores egne erfaringer med e-valg i Danmark. Arbejdsgruppen foreslår i sin anbefalingsrapport, at der bliver gennemført et forsøgsprojekt i mindst tre kommuner ved kommunalvalget i 2013, og at man her iværksætter et fremmødevalg med en internet-baseret valgmodel med mobile valgsteder i et kontrolleret miljø, som fx kan være indrettet i valgbusser. I en periode op til valgdagen skal det mobile valgsted fungere som supplement til den traditionelle brevstemmeordning, mens det bliver opstillet på de traditionelle valgsteder på selve valgdagen. Arbejdsgruppen anbefaler samtidig, at der for at holde udgifterne nede benyttes helt almindeligt for anbefalingerne it-udstyr og dermed ikke dedikerede stemmemaskiner.

Arbejdsgruppen vurderer, at de direkte effekter af en sådan valgform bl.a. vil være, at valgdeltagelsen bliver lettere tilgængelig for immobile grupper, og at stemmeboksen kommer tættere på potentielle sofavælgere og vælgerne generelt, hvilket alt i alt kan øge valgdeltagelsen. Samtidig åbner udvikling af en sådan løsning mulighed for systemeksport. Arbejdsgruppen fastslår, at forsøget skal styres fra centralt hold, og at alle tekniske, økonomiske og andre forhold efterfølgende skal underkastes en særdeles grundig evaluering og rapportering.

Udover i alt ni konkrete anbefalinger (se boks herunder), fremlægger arbejdsgruppen en række grundlæggende principper, som gruppen mener skal respekteres og anvendes i udvikling og evaluering af en given e-valgsløsning for at vurdere, om den er ønskværdig. Principperne er baseret på Europarådets anbefalinger om e-valg, som arbejdsgruppen dog har suppleret med yderligere to med specifik relevans for Danmark. For det første bør den særlige kultur, der omgærdner danske valg, i vid udstrækning bevares. For det andet er det vigtigt at sikre, at elektroniske valg ikke fordyrer processen med at afholde demokratiske valg i Danmark væsentligt, fastslår arbejdsgruppen, der konkluderende anbefaler, at implementering af e-valg i Danmark sker gradvist og erfaringsbaseret i fuldt kontrollerede faser, så man reducerer risikoen for fatale børnesygdomme i projektet og samtidig skaber øget tillid til den digitale valgproces blandt alle borgere.

Fakta om e-valgsprojektet

Teknologirådets e-valgsprojekt blev igangsat i marts 2010 og har bl.a. bestået af to workshops med deltagelse af ek-sperter og interessenter på e-valgsområdet. På den første workshop diskuterede deltagerne, hvordan et e-valgsystem skal se ud for at kunne leve op til de krav, vi stiller til informationssikkerhed og privacy. På den anden workshop vurderede deltagerne, hvordan man kan tilrettelægge og understøtte et digitalt valg, hvis det skal leve op til kravene om demokratisk legitimitet, tillid og valgdeltagelse. Diskussionserne på de to workshops udsprang af tre scenarier, som var udarbejdet til formålet. Scenarierne visualiserede forskellige mulige valg-systemer (elektronisk stemmeboks på valgstedet, mobil brevstemmeboks og stemmeafgivelse via internettet) og deres potentielle konsekvenser. Et supplerende fjerde scenarie gør "Status efter 10 år med e-valg".

Arbejdsgruppens baggrundsrapport indeholder scenarierne, vidensopsamling fra de to workshops, baggrundsartikler og -interview:

http://www.tekno.dk/pdf/projekter/p10_evalg/p11_E-valg_Baggrundsrapport.pdf

Arbejdsgruppens anbefalingsrapport er projektets hovedrapport. Den indeholder arbejdsgruppens bud på grundlæggende principper for digitale valg og uddybende tekster om de nedenstående ni anbefalinger:

http://www.tekno.dk/pdf/projekter/p10_evalg/p11_E-valg_Anbefalingsrapport.pdf

Teknologirådets arbejdsgruppe bestod af:

Birgitte Kofod Olsen, Tryg
Christian Wernberg-Tougaard, Rådet for Større IT-Sikkerhed
Erik Frøkjær, Datalogisk Institut, Københavns Universitet
Henning Mortensen, DI ITEK
Klaus Levinsen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet
Michael Hedelund, Dansk Ungdoms Fællesråd
Steffen Stripp, Dansk Metal

Projektleder: Ida-Elisabeth Andersen

Projektmedarbejder: Katrine Lindegaard Juul

Udgiver:

Teknologirådet
Toldbodgade 12
DK-1253 København K
Tel: 3332 0503
rtt@tekno.dk

Abonnement:

Gratis tilmelding pr.
email: rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve
findes på
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

Fra Rådet til tinget udgives af Teknologirådets sekretariat. Redaktør Ida Leisner. Dette nummer er skrevet af freelancejournalist Jakob Vedelsby.

De sidste fem numre af Fra rådet til tinget

Nr. 276: Veje til bæredygtig transport

Nr. 275: Fremtidsbyer er bæredygtige

Nr. 274: Klimatilpasning kræver rettidig omhu

Nr. 273: Frugtbar høring om "Lov om røgfri miljøer"

Nr. 272: Skal fedmeproblemet skæres væk

Fra rådet til tinget stilles alene til rådighed for visning/læsning. Det er ikke tilladt at kopiere, hverken på papir, elektronisk eller i digital form. Der må dog tages kopi til egen personlig brug, jf. Ophavsretslovens § 12. Der må kun citeres med kildeangivelse og kun linkes til visninger på måder, der fører hen til Teknologirådets hjemmeside. Yderligere rettighedertil materialet kan aftales ved henvendelse til redaktør Ida Leisner

Udgiver:

Teknologirådet
Toldbodgade 12
DK-1253 København K
Tel: 3332 0503
rtt@tekno.dk

Abonnement:

Gratis tilmelding pr.
email: rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve
findes på
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311